॥ श्री ॥

॥ समकितना सडसठ बोलनी सझाय ॥

संशोधन करी छपावी प्रसिद्ध करनार,

शा. हीराचंद ककलभाइ,

फतासानीपोळे जैन पाठशालाना मेनेजर.

अमदावाद-मांडवीनी पोळमां नागजी भूदरनी पोळ.

अमदावाद.

शांतिविजय प्रिन्टिंग प्रेसमां इश्वरलाल केशवलाल वकील

अने माणेकलाल माधवलाले छाप्युं.

सने १९१९ प्र. ५०० संवत १९७५

किमत २ आना.

॥ समकितना सडसठ बोलनी सज्झाय ॥

॥ दोहा ॥

सुकृतवल्लि कादंबिनी, समरी सरसति मात ॥
समकित सडसठ बोलनी, कहिशुं मधुरी वात ॥१॥
समकित दायक गुरुतणो, पच्चुवयार न थाय ॥
भव कोडा कोडें करी, करतां सर्व उपाय ॥ २ ॥
दानादिक किरिया न दिये, समकित विण शिवशर्म ॥
ते माटे समकित वडुं, जाणो प्रवचन मर्म ॥ ३ ॥

सुकृत एटले पुण्यरुप वेलने वधारवाने माटे मेघसमान एवी सरस्वति माताने याद करीने एटले तेनुं ध्यान धरीने अमृतसमान मीठी एवी समकितना सडसठ बोलनी वार्ता कहीशुं. ॥१॥

समकितना आपनार गुर्वादिकनो सर्व प्रकारे यत्न करतां कोडाकोड भवे करीने पण प्रत्युपकार थइ शकतो नथी, एटले जो कोडाकोड भव सुधी तेमने गमे ते उपायथी तेमनी सेवना करीए तो पण जे समकित एमणे आप्युं छे तेनो बदलो वळी शकतो नथी. २

एक निर्मळ निश्चळ समकित विना दानादिक क्रिया एटले [1]दान, [2]शिल, [3]तप, [4]भावना. इत्यादिक क्रियाकांड ते मोक्ष

दर्शन मोहविनाशथी, जे निर्मल गुणठाण ॥
ते निश्चय समकित कह्युं, तेहना ए अहिठाण ॥ ४ ॥

॥ ढाल ॥ देइ देइ दरिसण आपणुं ॥ ए देशी ॥
चउ सद्दहणा तिलिंग छे, दशविध विनय विचारो रे ॥
त्रिण शुद्धि पण दूषण, आठ प्रभावक धारो रे ॥ ५ ॥

॥ त्रुटक ॥
प्रभावक अड पंच भूषण, पंच लक्षण जाणियें ॥
षट जयणा षट आगार भावना, छव्विहा मन आणियें ॥

सुख आपी शकतुं नथी, अने ज्यारे समकित आवे त्यारेज ते मोक्ष सुख आपे छे, माटे समकित मोटुं छे. ते प्रवचन एटले सिद्धांतनो रहस्य छे एम जाणो ॥ ३ ॥

दर्शनमोह एटले समकितमोहनी, मिश्रमोहनी, अने मिथ्यात्व मोहनीना नाशथी जे निर्मल एटले मिथ्यात्वरुप मल रहित एवो अविरति समकितदृष्टि गुणठाणो प्रकटे छे,तेनेज निश्चय समकित कह्युं छे. तेना आ अधिष्ठान एटले रहेवानां ठेकाणां छे ते नीचे मुजब ॥४॥

सद्दहणा एटले श्रद्धा चार, त्रण लिंग, दश प्रकारनो विनय, त्रण शुद्धि, पांच दूषण अने आठ प्रभावक, ए रीते ३३ प्रकार थया ॥ ५ ॥

आठ प्रभावक पछी पांच भूषण, पांच लक्षण, छ जयणा, छ

षट ठाण समकित तणां सडसठ, भेद एह उदार ए ॥
एहनो तत्वविचार करतां, लहीजे भवपार ए ॥ ६ ॥

॥ ढाल ॥

चहु विह सद्दहणा तिहां, जीवादिक परमत्थो रे ॥
प्रवचनमांहि जे भाखिया, लीजे तेहनो अत्थो रे ॥७॥

आगार, छ प्रकारनी भावना मनमां भाववी जोइए, ते पछी छ समकितनां स्थानक; ए रीते समकितना सडसठ भेद थया; ते घणा उदार एटले मनोहर अथवा सर्वोत्तम छे, केमके सर्वने घणा गुणकारी छे. ए सडसठ बोलनो तत्त्व जे परमार्थ तेनो विचार करतां चार गति भ्रमणरुप संसार समुद्रनो पार पामीए. एटले मोक्ष पामीए. ॥ ६ ॥

हवे चार भेदे सद्दहणानो अर्थ कहेछे:—जीवादिक नवतत्त्व रुप पदार्थनो परमार्थ=रहस्य जाणवो ते कहेछे. ज्ञानादिक धर्मथकी भिन्नाभिन्न वृत्तिमान शुभ अशुभ कर्मनो कर्त्ता, शुभ अशुभ कर्मनो भोक्ता, चैतन्य उपयोग लक्षणवंत ते जीवतत्व कहिये ॥१॥ एथी भिन्न लक्षण चेतना रहित ते अजीव तत्व कहिये॥२॥ शुभ कर्मना पुद्गलनुं ग्रहण करवुं, तथा भोगववुं ते पुन्य तत्व कहिये ॥३॥ अशुभ पुद्गलनुं ग्रहवुं, भोगववुं, ए पाप तत्व कहिये॥४॥ पांच मिथ्यात्व, बार अविरती, पंदर योग, पचीश कषाय, ए रीते चार मूल हेतु अने सत्तावन उत्तर हेतुए करीने जे कर्मनुं मलवुं ते आश्रव तत्व

॥ त्रुटक ॥

तेहनो अर्थ विचार करिये, प्रथम सद्दहणा खरी ॥
बीजो सद्दहणा तेहनो जे, जाण मुनि गुण जवहरी ॥

कहिये ॥५॥ आवतां ते कर्मने रोकवां संवर तत्व कहिये ॥६॥ वली आत्माथी कर्मनो परिशाटन एटले शाडन करवुं ते निर्ज्जरा तत्त्व कहिये ॥७॥ अन्योअन्य आत्मप्रदेश संघाते कर्मनो संयोग वन्हि अयःपिंडनीपरे (एटले अग्निमां तपावेला लोढाना पिंडने अने अग्निने संबंध छे ते रीते तथा क्षिरनिरनीपरे एटले पाणी ने दूध एकठां करेलां एकमेक थायछे तेनी पेठे) थायछे ते बंध तत्व ॥८॥ जीवना आत्मप्रदेशथी कर्मनो अत्यंत अभाव एटले तेनो वियोग करवो अथवा कर्मने जुदुं पाडी जीवना प्रदेशने निरावर्ण करवा ते मोक्षतत्व कहिये. ९ ए जीवादिक पदार्थनो अर्थ जाणवो. एवा जे जीवादिक नवतत्व पदार्थनो परमार्थ प्रवचन जे सिद्धांत तेने विषे कह्यो छे तेनो अर्थ हृदयने विषे धारिये तथा सद्दहिये. ७

ए जीवादिक नव पदार्थनो अर्थ विचारीने सद्दहिये धारिये तेने पहेली सद्दहणा कहिये. वली आगम मांहे कह्युं छे के–जीवाइ नव पयत्थे, जो जाणइ तस्स होइ सम्मत्तं ॥ भावेण सद्दहंतो, अ याणमाणे विसम्मत्तं ॥१॥ इति वचनात ॥ ए गाथाथी अर्थ वि चारो. हवे बीजी सद्दहणा कहे छे. समकितनो जे जाण पुरुष होय ते मुनिश्वरना गुण पारखीने आदरवा, जेम झवेरी हीरानी तथा

संवेग रंग तरंग झीले, मार्ग शुद्ध कहे बुधा ॥
तेहनी सेवा कीजियें जिम, पीजियें समता सुधा ॥८॥

॥ ढाल ॥

समकित जेणे ग्रह्यो वम्युं, निन्हव ने अहछंदा रे ॥
पासत्थाने कुशीलिया, वेष विडंबक मंदा रे ॥ ए ॥

झवेर, मणि, माणिक, मोती प्रमुखनी प्रथम परिक्षा करी आंक दे इने पछी मुल कहे छे, (आदरी ले छे) तेम जाण पुरुषे मुनिश्वरना गुण ओलखीने, पारखीने आदरवा, सेववा ॥ इति रहस्यं ज्ञेयं ॥ वली ते मुनी केवा होय तेने आश्रीने कहेछे जे संवेग ते राग, द्वेषे करी वर्जित तेनो जे रंग, तेनां तरंग जे कल्लोल तेने विषे सदा झीले छे तथा श्री वीतराग प्रणित शुद्ध निर्मल मार्ग प्रते शुद्ध प्ररुपे के० पोतानी मति कल्पना वर्जित मार्ग कहे. वली बुद्धिवंत पंडित जिनागमना जे जाण एटले शुद्धज्ञापक जिनागम अनुजायें पोते प्रवर्ते अने शुद्धमार्गे अन्यने पण प्रवर्तावे एवा मुनिराज रत्नत्रयी धर्मना आराधक, शुद्ध संयमी, निःकपटी=कपट रहित तत्वना जाण एवा साधुनी सेवा करतां थकां समतारुप सुधा जे अमृत पीए, जेम अमृतनो बिंदु पीधे छते अजरापणुं के० घडपण रहित थाए तेम शुद्ध संयमीने मुनिराजनी सेवा करतां अव्याबाध मोक्ष सुखनी प्राप्ती होय ए बीजी सद्दहणा कहीए. ८

समकित लेइने जे माणसे वम्युं, त्याग कर्युं एटले म

॥ त्रुटक ॥

मंदा अनाणो दूर छंम्हो, त्रोजो सद्दहणा भ्रह्हो ॥

मकितथी पड्यो, ते श्रद्धा रहित वम्या आहारनी पेठे ते प्राणी केवा जाणवा. निन्हव एटले जिनमतना उच्छापक अने स्वमतना स्थापक, अहाछंदा एटले स्वइच्छाचारिया, पासत्था एटले नियत स्थानवासि, कुशिलीया एटले शिल रहित, आचार रहित जाणवा यतः ॥ दंसण नठो नठो, दंसण नठस्स नत्थी निव्वाणं ॥ सिझंति चरण रहिया, दंसण रहिया न सिझ्झंति ॥ इति वचनात्॥ अर्थ—समकितथी भ्रष्ट थयो तेने भ्रष्ट कहिये; समकितथी भ्रष्ट थयेलाने मोक्ष न होय, चारित्र रहित माणसो सिद्धि पामेछे, अने श्रद्धा रहित माणस मोक्ष पामता नथी. ए दर्शनथी भ्रष्ट थयेला ते माणसो केवा होयछे ते कहेछे, तेउ परिग्रहथी असंतुष्ट होयछे. इंद्रिय विषयमां लोलुप्त होयछे. माया, मोम सेवनारा बगवत् पादमंचारी धुर्त्त ध्यानवत् हृदय ध्यान धारी, मोढे मीठा अने अंतःकरणमां कपटी, सारा आहारने लेता अने खराब आहारनो त्याग करता एवा कुमति एटले दुष्ट बुद्धिवंत अविधिना प्रवर्तावनार ममत्ववंत कदाग्रहि मध्यस्थ गुण रहित तथा वेषने वगोवनार, मंद, अज्ञानी होयछे. ९

एवा मंदमति जे मंदज्ञानी, तथा अज्ञानी, ज्ञानवर्जित एवाने

परदर्शनीनो संग तजियें, चोथो सद्दहणा कहो ॥
हीणातणो जे संग न तजे, तेहनो गुण नवि रहे ॥
ज्यूं जलधि जलमां जल्यूं गंगा, नीर लूणपणुं लहे ॥१०॥

॥ ढाल ॥

॥ कपूर होवे अति ऊजलो रे ॥ ए देशी ॥

अलगा करीने त्रीजी सद्दहणा मत ग्रहीए ए त्रीजी सद्दहणा कही. हवे चोथी सद्दहणा कहे छे. जैनदर्शनथी विपरीत परदर्शनी १ बोधमत २ सांख्यमत ३ जैमिनिय ४ नैयायिक ५ वैषेषीक अने ६ चार्वाक तथा ब्राह्मण, तापस, कुलिंगी, त्रिदंडीआ प्रमुखनो संग छांडीए ते चोथी सद्दहणा कही. अहीं दृष्टांत कहेछे, जे उत्तम पुरुष नीचनो संग त्याग करे नहीं तो तेना गुण रहे नहीं, अने नीच संग छोडे तोज गुण रहे. वली जेम काजलथी लिप्त घरने विषे वसतां थकां पहेरेलां वस्त्रनुं सफेदपणुं रहे नहीं तेम नीच माणसनो संग करतां पोताना निर्मल गुण रहे नहि. ॥ इति रहस्यं ॥ वली बीजुं दृष्टांत के–समुद्रना जलमां गंगानुं पाणी जले तो लुणपणुं लहे एटले खारुं पाणी थाय तेवारे गंगाना पाणीनो मूल स्वाद अने मूल गुण न रहे तेम परदर्शनीनो संग करतां थकां सम्यक्त्वादि मूल गुण न रहे ते माटे परदर्शनीनो संग छोडीने वरते ते चोथी सद्दहणा कहीए.१०

त्रण लिंग समकित तणां रे, पहिलुं श्रुत अभिलाष ॥
जेहथी श्रोता रस लहे रे, जेहवो साकर द्राख रे ॥
प्राणी धरियें समकित रंग, जिम लहियें सुख अनंग रे॥
॥ प्राणी० ॥ टेक ॥ ११ ॥

हवे समकितनां त्रण लिंगनुं स्वरुप कहे छेः—समकितनां लिंग एटले जेणे करी समकितने उलखीए एवां चिन्ह तेने लिंग कहीए. एनुं स्वरुप कहे छे; हवे त्रण लिंग मांहे पहेलुं श्रुतअभिलाष जे श्रुतसिद्धांतनी अभिलाषा वांछा एटले जैनोक्त आगम सिद्धांत सांभलवानी इछा—अति आदरपणे करीने सांभलवुं; जे सिध्धांत सांभलवा थकि श्रोता पुरुष साकर अने द्राक्षना जेवा मीठा रसने सिद्धांत सांभलवा थकी पांमे. हे भव्य प्राणी; समकितने विषे तदमयी रंग वाहालाश करीए अथवा स्वरुप आत्मतत्व श्रधांनप्रति समकितने विषे पास अस्थि मीञ्जाये धारीए. जेम अनागतकाले अनंत सुख जे मोक्षरुप सुख लहीए. वली अनंग सुख लहीए, ए कांइ कहेशे के अनंग तो कामनुं नाम छे पण एनो अर्थ जे अंग ते शरीर तेणे करी रहित सुख ते अनंग सुख एटले मोक्षने विषे सुख ते अनंग कहेतां अशरिरी, अविनाशी ते सुख अनंग छे मोक्षनुं सुख एक जीवआश्रे सादि अनंत अने सर्व सिद्धि पामेलाने आशरे अनादि अनंत छे. ॥११॥

तरुण सुखी स्त्री परिवर्यो रे, चतुर सुणे सुर गीत ॥
तेहथी रागे अतिघणे रे, धर्म सुणयानी रीत रे ॥प्रा० १२॥
भूख्यो अटवी उतर्यो रे, जिम द्विज घेवर चंग ॥
इछे तिम जे धर्मने रे, तेह्विज बीजूं लिंग रे ॥प्रा० १३॥
वैयावच्च गुरु देवनुं रे, त्रीजुं लिंग उदार ॥
विद्यासाधक तणी परें रे, आलस नविय लगार रे ॥प्रा०॥

हवे श्रुत सांभलवानी प्रीति कहे छेः--कोइ तरुण पुरुष यौवनावस्थावंत एटले जुवान, चतुर पुरुष अने वली चिंताए वर्जित रोग रहित अने वली सुखीओ होय, वली सुरूपा सुलक्षणे सहित स्त्री साथे सुखें पांच इंद्रिनां सुख भोगवतो थको, सुरगीत जे देवता संबंधी गीतने चतुरपणे सांभले ए थकी पण घणा रागे धर्म सांभलवानी इच्छा राखे, तेने श्रुत अभिलाषी कहीए. ए समकितनुं प्रथम लिंग जाणवुं. १२

हवे समकितनुं बीजुं लिंग कहे छेः--जेम कोइ क्षुधाए पीडित ब्राह्मण विकट वन ओलंगीने आवेलो होय ते चंग के० मनोहर एवां घेवर देखीने ते खावानी अत्यंत इच्छा करे तेम जे प्राणी धर्मने इच्छे तेने बीजुं लिंग कहीए. १३

हवे त्रीजुं लिंग वैयावच्च नामे कहे छेः--जे गुरु तथा देवनो वैयावच्च के० तेमना चरणकमलनी सेवना, भक्ति, बहुमानता, आहार पाणी लावी आपवुं, गुरुना वचनने अनुयायी रहेवुं, एटले

॥ ढाल ॥

॥ प्रथम गोवाला तणे भवे जी ॥ ए देशी ॥
अरिहंत ते जिन विचरता जी, कर्म खपी हुआ सिद्ध ॥
चेइय जिन पडिमा कही जो, सूत्र सिद्धांत प्रसिद्ध ॥
चतुर नर समजो विनय प्रकार, जिम लहिए सम-
कित सार ॥ चतुर० ॥ १५ ॥

गुरुनी आज्ञा अखंडितपणे पालवी ते वैयावच्च कहिए, ते वैयावच्च विद्यासाधकनी पेठे करवो जोइए. जेम कोइ विद्यासाधनार पुरुष लगार मात्र पण आलस के० प्रमाद करतो नथी अने विद्या साधन करवामां एक चित्त लगावे छे ते रीते गुरुदेवनो वैयावच्च करवो. ॥ १४ ॥

हवे समकितनो दश प्रकारनो विनय कहे छेः—अरिहंत तीर्थंकर देव ते विद्यमान विचरता, चोत्रीश अतिशये करी सहित, पांत्रीश वाणीना गुणे करी विराजमान एवा, बारगुणे सहित एवा, अरिहंत भगवाननो विनय करवो; तथा वली ज्ञानावरणीयादिक आठ कर्मने खपावीने मोक्ष पहोत्या एवा आठ गुणे करी सहित एवा सिद्ध भगवाननो विनय करवो. जे देखी गुण चेतीए ते चैत्य कहेवाय. ए चैत्य शब्दनो अर्थ जिनप्रतिमा अथवा जिनबिंब ए सूत्र सिद्धांतने विषे प्रसिद्ध छे. एटले प्रगटपणे पाठ छे.

धर्म खिमादिक भाखिउं जी, साधु तेहना रे गेह ॥
आचारज आचारना जी, दायक नायक जेह ॥च०१६॥
उपाध्याय ते शिष्यने जी, सूत्र भणावणहार ॥

ए चैत्यनो विनय करवो. ॥ ३ ॥ श्रुत ते श्रुतज्ञान जे द्वादशांगी आचारांगादि ११ अंग अने १२ मो दृष्टिवाद ते श्रुत के० सिद्धांत आगम तेनो विनय करवो ४. चतुर नर के० हे पंडित पुरुषो तमे हृदयने विषे दश विध विनयनो भेद समजो, जाणो, ज्ञानदृष्टिगोचर करो एटले ते विनय चित्तने विषे धारो. १५

धर्म क्षमादिक जे दश प्रकारनो साधु धर्म कह्यो छे ते कहे छे:— १ खंति, २ मद्दव, ३ अज्जव, ४ मुत्ति, ५ तप, ६ संयम, ७ सत्य, ८ शौच, ९ अकिंचन, १० ब्रह्मचर्य ए दश भेदे यतिधर्म. तेनो निश्चे विनय करवो जोइए ५. ते दशप्रकारना यतिधर्मनुं गेह एटले घर अर्थात् स्थान साधु मुनिराज छे; एटले ते मुनि दश विधि यतिधर्मना धारक छे; तेमनो विनय करवो ६. वळी आचार्य जे पांच आचार १ ज्ञानाचार, २ दर्शनाचार, ३ चारित्राचार, ४ तपाचार, ५ वीर्याचार. ए पांच आचारना जे दायक के० आपनार एटले देखाडनार छे एटले पंचाचार पोते पाळे, ने बीजाने उपदेश करीने पळावे, ते आचार्य धर्मना नायक छे; तेमनो विनय करवो ७. ॥ १६ ॥

वळी उपाध्याय ते शिष्यने सूत्र जे सिद्धांत ११ अंग, १२

प्रवचन संघ वखाणिये जी, दरिसण समकित सार ॥
त्रगति बाह्य प्रतिपत्तिथी जी, हृदय प्रेम बहुमान ॥
गुण थुति अवगुण ढांकवा जी, आशातननी हाण ॥च०॥

उपांग, १० पयन्ना, ६ छेद, ४ मूलसूत्र, नंदि १ अनुयोग १ ए ४५ नो सूत्रथी शिष्यने अभ्यास करावे तेने उपाध्याय कहीए. ते उपाध्यायनो विनय करवो. इति रहस्यं. ८ प्रवचन के० सिद्धांत एटले सुत्र १, निर्युक्ति २, भाष्य ३, टीका ४ चुर्णि ५ एने प्रवचन कहिए तथा वली जीव १, अजीव २, पुन्य ३, पाप ४, आश्रव ५, संवर ६, निर्जरा ७, बंध ८, मोक्ष ९, ए नव तत्त्वने जाणे आदरे ते. साधु १, साधवी २ श्रावक ३, श्राविका ४, ते प्रवचन संघने वखाणीए एटले प्रवचन संघनो विनय करवो ९. इति रहस्यं। तथा दर्शन जे उत्तम सम्यक्त्वं क्षायक क्षयोपशम उपशमादि समकितनो विनय करवो १० सम्यग दर्शनं सम्यक्त्वं तद्भेदोपचारा त्सम्यक्त्ववानपि दर्शनमुच्यते एवं प्रागपि यथासंभवं वाच्यं ॥ इति आत्मप्रबोध ग्रंथे. १७

प्रथम भक्ति ते बाह्य प्रणिपत्य करवुं एटले अष्टांग प्रणाम करवो; ते कहे छे. उरसा १ सिरसा २ दृष्टा ३ जानू ४ नासा ५ तथैवच ॥ ग्रीवा ६ कराभ्यां ७ नयनाभ्यां ८ ॥ प्रणामोऽष्टांग उच्यते ॥ १ ॥ ए आठ प्रणाम तेनुं वर्णन कर्युं अष्टांगप्रणामे भक्ति ते बाह्य प्रतिपत्तीथी जाणवी. १ हृदयने विषे प्रेम स्नेहराग

१७ ॥ पांच भेद ए दशतणो जी, विनय करे अनुकूल ॥
सींचे तेह सुधा रसे जी, धर्म वृक्षनु मूल ॥चतु०॥१९॥

॥ ढाल ॥

॥ धोबीडा तूं धोए मननूं धोतीयूं रे ए देशी ॥
त्रण शुद्धि समकिततणी रे, तिहां पहिली मन शुध्धिरे॥

धर्मीने बहुमान करवुं ए बीजो भेद बहुमाननो कह्यो छे २. गुणीना गुणनी स्तुति करवी ए गुणस्तुति भेद ३. वली ते गुणीना अवगुण ढांकवा ए अवगुण वर्जना ४ थो भेद. वली आशातनानी हानी करवी एटले जेवी आशातना टालवी घटे तेवी टालवी ए आशातनानी हानीनो ५ मो भेद. १८

जे माणस १ भक्ति, २ बहुमान, ३ गुणस्तुति, ४ अवगुणवर्जना, ५ आशातनानो त्याग ए पांच भेदे करी अरिहंतादिक दशनो विनय करे एटले १ अरिहंत, २ सिद्ध, ३ चैत्य, ४ श्रुत, ५ धर्म, ६ साधुवर्ग, ७ आचार्य, ८ उपाध्याय, ९ प्रवचन, १० दर्शन ए दसेनो पांच प्रकारे अनुकुल विनय करे, ते माणस विनय रूप अमृतरसें करी धर्मवृक्षना समकित रूप मूलने सिंचे छे.

हवे समकितनी त्रण शुद्धि कहे छेः—शुद्धि एटले समकितने निर्मल करे तेने शुद्धि कहीए. ते त्रण शुद्धिमां प्रथम मनशुद्धि. ए श्री वीतराग एटले जिनेश्वर भगवान अने वीतराग प्रणीत तत्व

श्री जिनने जिनमत विना रे, जुठ सकल ए बुध्धि रे॥
चतुर विचारो चित्तमां रे ॥ ए आंकणी ॥ २० ॥
जिन भगतें जे नवि थयुं रे, ते बीजाथी नवि थाय रे॥
एवुं जे मुखे भाखियें रे, ते वचन शुद्धि कहिवाय रे ॥च॥
छेद्यो भेद्यो वेदना रे, जे सहेतो अनेक प्रकार रे ॥
जिन विण पर सुर नवि नमे रे, तेहनी काया शुद्धि
उदार रे ॥ चतुर० ॥ २२ ॥

तेज सत्य छे ते विना बीजुं बधुं जुठुं छे एटले असार छे एवी बुद्धि ते मनशुद्धि कहिये- हे चतुर पुरुषो ते वात मनमां धारो. २०

देव दानवोए वंदित एवा श्री जिन वीतरागदेव तेमनी भक्ति करवाथी जे कार्यनी सिद्धि न थइ ते बीजा अन्य देवथी केम थशे? एवां वचन जे मुखथी बोले तेने समकितनी बीजी वचनशुद्धि कहीए. २१

शरीरने अनेक प्रकारे छेदे, अनेक प्रकारे विदारे, बे खंड करे, तथा शरीरने अनेक प्रकारनी वेदना करे, ते बधुं सहे; परंतु समकिती जीव पोतानी कायशुद्धिथी चले नही एटले समकिती जीव श्री जिन तीर्थंकर परमात्मा विना बीजा हरिहरादि देवने मस्तक न नमाडे अने तीर्थंकर देवनेज धर्मबुद्धिए नमस्कार करे पण बीजा अन्य देवने न नमे तेने समकीतनी त्रीजी कायशुद्धि कहीए. ते केवी छे, उदार एटले मोटी छे.

॥ ढाल. ॥

॥ मुनिराज मारगनी देशी ॥

समकित दूषण परिहरो, तेमां पहिली छे शंकारे ॥
ते जिन वचनमां मत करो, जेहने सम नृप रंकारे ॥
समकित दूषण परिहरो ॥ ए आंकणी ॥ २३ ॥
कंखा कुमतिनी वांछना, बीजुं दूषण तजियें ॥
पामी सुरतरु परगडो, किम बाउल भजिये ॥ सम० २४ ॥

हवे समकितनां पांच दुषण कहे छेः—समकीत जे श्रद्धा तेने दुष्यति के० दुहवे अथवा अतिचार लगाडे ते दुषण कहीए. एटले समकितनां जे दुषण संका कंखादि पांच छे तेने परिहरो केहतां छांडो. ते पांच दूषणनां नाम तथा विवेचन लखे छे.

पहेली शंका नामे दुषण छे. ते शंका (एटले संदेह) श्री जिनेश्वर भगवान के जेमने राजा अने रंक ए बे एक सरखाज छे तेवा भगवानना कहेलां वचन एटले सुत्र सिद्धांतमां राखवी नही.

बीजुं दूषण कंखा—कांक्षा के० कुमतिनी वांछा एटले इच्छा छोडवी जोइए. केमके प्रगटपणे श्री जिनधर्मरुपी (मनवांच्छीत फलना आपनार एटले स्वर्ग अने मोक्षना सुखने आपनार एवा) कल्पवृक्षने मुकीने मिथ्यात्वरुप बावल जे बहु कंटक सहित कषाय फलना आपनार छे तेने केम भजीए. अर्थात् तेने न सेवीए. २४

संशय धर्मना फल तणो, वितिगिछा नामें ॥
त्रीजुं दूषण परिहरो, निज शुभ परिणामें ॥सम०२५॥
मिथ्यामति गुण वर्णनो, टालो चोथो दोष ॥
उन्मारगि थुणतां हुवे, उनमारग पोष ॥ सम० २६ ॥
पांचमो दोष मिथ्या मती, परिचय नवि कीजे ॥
इम शुभ मति अरविंदनी, भली वासना लीजे ॥स०२७॥

त्रीजुं वितिगिच्छा दुषण एटले धर्मना फलनो संदेह राखे एटले श्री जिनधर्म सेव्याथी अव्याबाध मोक्षसुख पामे तेमां वहेम लावे के धर्म सेव्याथी कोई वखत मोक्षसुख पामीशुं के नहि ते वितिगिच्छा दुषण पोताना शुभ परिणामवडे त्याग करो. जेम सुख पामो. २५

चोथुं दूषण मिथ्यामति गुणवर्णना–मिथ्यादृष्टि जीवना गुणनी स्तवना करवी ते दुपणने छांडो. हवे मिथ्यामतिना गुणनुं वर्णन करतां शो दोप उत्पन्न थाय छे ते कहे छे. जैन मार्ग विना बीजा उन्मार्ग जे सौगत (बौध) १, सांख्य २, जैमिनिय ३, वैशेषिक ४, नैयायिक ५, चार्वाक् ६, ते अन्यमति, तथा स्वपक्षे निन्हव एटले भगवान्ना वचनना उत्थापक विगेरे उन्मार्गीनी प्रशंसा करतां मिथ्यात्वनी पुष्टि थाय. २६

हवे पांचमुं दूषण मिथामति परिचय एटले मिथ्यात्वदृष्टि जीवनी संगत न करवी. जेथी शुभमति अरविंद एटले समकिते

॥ ढाल ॥

झोलिडा हंसारे विषय न राचीये ॥ ए देशी ॥

आठ प्रभावक प्रवचनना कह्या, पावयणी धुरि जाण ॥
वर्त्तमान श्रुतना जे अर्थनो, पार लहे गुणखाण ॥
धन धन शासन मंडन मुनिवरा ॥ ए आंकणी ॥ २८ ॥

रूप कमलनो सुंदर सुवास लहीए. ए रीते उपर लखेलां सम
कितनां पांच भूषण टालवां. २७

हवे प्रवचनना आठ प्रभावक कहे छे. प्रभावक एटले श्री
जैनशासनने दीपावे के जैनशासननो शोभा वधारे ते. प्रवचन
एटले जैनशास्त्र अथवा सिद्धान्त तेनो महिमा वधारे तेने प्रवचन
प्रभावक कहीए. ते आठ प्रभावकने विषे प्रावचनिक नामे प
हेलो प्रभावक छे. जे आगमरूप वर्त्तमानश्रुत ते सिद्धान्त तेना
अर्थनो पार पामे ते प्रावचनिक नामे पहेलो प्रभावक जाणवो.
ते केवो छे, गुणखाण के० गुणनो भंडार छे.

यतः॥ सव्व उदहिण उदयं। सव्व नइण जइ हुज्ज वा
लूआ ॥ तत्तो अनंत गुणियो अत्थो इक्कस्स सुत्तस्स॥१॥

अर्थ–सर्व महासागरनुं पाणी जेटलुं थाय, अने सर्व नदीओनी
जेटली रेती थाय तेथी एक सूत्रनो अर्थ अनंतगुणो छे. इति
भावः–१ धन्य हो ! धन्य हो ! एवा श्रीजिनशासनने शोभावनार
भूषण समान मुनिवरोने. २८

धर्म कथी ते बीजो जाणिये, नंदिषेण परि जेह ॥
निज उपदेशें रे रंजे लोकने, भंजे हृदय संदेह॥ध०२ए॥

वादी त्रीजो रे तर्क निपुण भएयो, मल्लवादी परि जेह॥
राज [illegible]रें जयकमला वरें, गाजंतो जिम मेह ॥ध०३०॥

भद्रबाहु परि जेह निमित्त कहे, परमत [illegible]पण काज ॥
तेहनिमित्तीरे [illegible] ,श्री जिनशासनरा[illegible] ध०॥

बीजो प्रभावक धर्मकथी नामे जाणवो. ते नंदीषेणजी नीपेठे पोताना उपदेशवडे लोकोने रीझवीने प्रतिबोधे अने हृदय ना मिथ्यात्वरुप संदेहने दूर करे. २ए

त्रीजो वादी, नामे प्रभावक छे, ते तर्कशास्त्र एटले न्याय शास्त्र, उपचारथी काव्य,छंद,अलंकारादि सर्व शास्त्रनो अभ्यास करी पंमित थइ, परदर्शनीने स्याद्वाद मते जीते अने जेम मल्लवादी राजसभामां मेघना गर्जारव जेवा शब्दना उच्चार करी परवादीने जीती विजयलक्ष्मीने पाम्या तेम बीजाए पण करवुं जोइए.३०

श्री जिनशासनने विषे चोथो प्रभावक निमित्तीक (जोषी) छे ते पूज्य श्री भद्रबाहुनी पेठे परमत्त जे बौधादिकने जीतवाने माटेज निमित्त प्रकाशे (भविष्य कहे), जेथी जैनशासननी उन्नति थाय. ३१

तप गुण उपे रे रोपे धर्मने, गोपे नवि जिन आण ॥
आश्रव लोपेरे नविकोपेकदा, पंचमतपसीते जाण घ०॥
छठो विद्या रे मंत्र तणो वलि, जिम श्री वयर मुणिंद ॥
सिद्ध सातमो रे अंजन योगथी, जिम कालिक मुनि
चंद ॥ धन० ॥ ३३ ॥

पांचमो तपस्वि नामे प्रन्नावक जाणवो. ते अनशनादिक छ प्रकारनो बाह्य तप अने प्रायश्चित्तादिक छ प्रकारना अभ्यंतर तप वमे करी चारित्र गुणने दीपावे अने पोताना तपवमे साधु धर्मने रोपे एटले वृद्धि करे अने जिनेश्वर न्नगवाननी आज्ञाने उलवे नहि एटले जिनाज्ञानुसारे वर्त्ते; आवतां पापने रोके अने कदापी कोप करे नहि एटले अवंचकपणे समतामयी तप करे. ३२

छठो प्रन्नावक मंत्र विद्यावंत एटले मंत्र विद्यावडे करीने श्री जैनशासननी उन्नति करे ते. जेम श्रीवयरस्वामीए मंत्र विद्यावडे जैनशासननी उन्नतिने अर्थे बौध लोकोना देशमां बौध राजाए जिन मंदिरमां फुल आपवां बंध कर्यां हतां ते वखते त्यांना जैन संघनी प्रार्थनाथी वयरस्वामीए देवोए अर्पित कमलनां फुल अने बीजां गुलाब विगेरे पंचवर्णां फूलो लइ विमानमां बेशी बौध देशमां जइ संघने आप्यां, ते प्रन्नाव जोइ बौध राजा जैनी थया, तथा बीजीवार उर्निक्षना वखते श्रीसंघने बौध देशमां आकाश मार्गे लइ जइ जीवाड्यो, एवां कामो करे ते मंत्र विद्यावंत प्रन्नावक जाणवो. ३३

काव्य सुधारस मधुर अर्थ भरया, धर्म हेतु करे जेह ॥
सिद्धसेन परें नरपति रीझवे, अठम वर कवि तेह।ध०३४
जव नवि होवे प्रभाविक एहवा, तव विधि पूर्व अनेक॥
जात्रा पूजादिक करणी करे, तेह प्रभाविक छेक।ध०३५

॥ ढाल ॥ सति॰ सुभद्रानी देशी. ॥

सोहे समकित जेहथी, सखि जिम आभरणें देह ॥
भूषण पांच ते मन वस्यां, सखी मन वस्यां तेहमां नहीं
संदेह, मुझ समकित रंग अचल होजोरे॥आंकणी॥३६॥
पहिलुं कुशलपणुं तिहां, सखी वंदन ने पच्चखाण ॥

आठमो प्रभावक कवि ते अमृतना रस जेवा मीठा अर्थथी भरेलां काव्य हठवाद ममत्वभाव रहित धर्म हेतुए करे अने तेथी सिद्धसेननी पेठे राजाने प्रतिबोध करे ते उत्तम कविराज नामे आठमो प्रभावक जाणवो. ३४

आ पंचम कालमां ज्यारे उपर कह्या एवा प्रभावक न थाय त्यारे विधिपूर्वक यात्रा पजादिक अनेक करणी करे ते छेल्लो प्रभावक जाणवो. ३५

हवे समकीतना पांच भूषण कहे छे. जेम घरेणांवडे शरीर शोभे छे तेम जे वडे समकित शोभे तेने समकितनां भूषण कहे छे, ते पांच छे. ते म्हारा मनमां वस्यां छे एमां कांइ पण संदेह नथी. मुज के० मारा समकितनो रंग अचल रहेजो. ३६

पहेलुं भूषण कुशलपणुं एटले विधि अने व्यवहारने विषे

किरियानो विधि अति घणो, सखी आचरे तेह जाण ॥
मुरू० ॥ ३७ ॥
बीजुं तीरथ सेवना, सखी तीरथ तारे जेह ॥
ते गीतारथ मुनिवरा, सखी तेहशुं कीजे नेह ॥ ३८ ॥
भगति करे गुरुदेवनी, सखी त्रीजुं भूषण होय ॥
किणहि चलाव्यो नवि चले, सखी चोथुं भूषण जोय
मुरू० ॥ ३९ ॥

डहापण अथवा चतुरपणु ते शेमां होय? वंदन, पच्चखाण विगेरेमां. जे देववंदन २०७४ बोले करे, गुरुवंदन ४९२ बोले करे, १० प्रकारे पच्चखाण करे अने साधु श्रावकनी करणी सूत्र अनुसारे अति घणी आचरे ते सर्व वाते कुशल जाणवो. ३१

बीजुं भूषण तीर्थसेवना नामे छे. अनादि अनंत चतुर्गतिमां भ्रमणरुप संसार समुद्रथी जे तारे ते तीर्थ कहीए. ते तीर्थ बे प्रकारनां छे. स्थावर अने जंगम. स्थावर तीर्थ शत्रुंजय, गिरनार, आबु, अष्टापद, समेतशिखर विगेरे छे अने बीजुं जंगम तीर्थ ते गीतारथ एटले सूत्र अर्थना जाण गुणवंत मुनिमहाराजा छे. ते बन्नेने विषे अति घणो प्रशस्त राग राखे अने सेवा करे, जेथी बोधी बोज पामे अने अंते कर्म खपावी मोक्षे जाय. ३८

त्रीजुं भूषण गुरुदेवनी भक्ति करवी ते. गुरुने अशन, पान, खादिम, स्वादिम ए चार प्रकारनो आहार दुषण रहित वहो-

जिनशासन अनुमोदना, सखी जेहथी बहु जन हुंत ॥
कीजे तेह प्रभावना, सखी पांचमुं भूषण खंत ॥४०॥

॥ ढाल ॥ इम नवि कीजे हो ए देशी ॥

लक्षण पांच कह्यां समकित तणां, धुर उपशम अनु

रावे केमके ते तेमना संयम साधनना हेतु छे तथा गुरुने वंदन करवुं, गुरु आवे तो उभा थइ सामा जवुं विगेरे भक्ति बहुमान पूर्वक करवी ते गुरुभक्ति. बीजी देवभक्ति एटले देवपूजा ते पांच प्रकारे, अष्ट प्रकारे, यावत् एकसो आठ प्रकारे बहु भक्तिभाव सहित करे ए गुरुदेवनी भक्ति नामे त्रीजुं भूषण छे.

चोथुं भूषण—समकित धर्म थकी कोइनो चलाव्यो चले नहीं ते समकितनी दृढतारूप चोथुं भूषण जाणवुं. ३९

पांचमुं भूषण जिनशासन अनुमोदना करवी एटले घणा माणसो जिनशासननी अनुमोदना करे एवी प्रभावना खंत राखीने करवी जेथी घणा लोको जिनशासननी प्रशंसा करे के धन्य छे श्री जैनधर्मने, धन्य छे श्री जैनशासनने के जेमां आवां सारां कामो करी आवो प्रभावनाओ करे छे. एवी रीते घणा लोको प्रशंसा करे तेथी तेमना आत्माने पण हित थाय अने बोधी बीजनी प्राप्ती थाय. आवी प्रभावना करवाथी चतुरगतिरूप भव भ्रमणता मटे. ४०

हवे समकितनां पांच लक्षण कहे छेः—लक्ष्यते अनेन इति

कुल ॥ सुगुण नर ॥

अपराधीसुं पण नवि चित थकी, चिंतविये प्रतिकूल॥
सुगुणनर,श्री जिनभाषित वचन विचारिये॥ए आंकणी॥
सुरनर सुख जे दुःख करि लेखवे,वंछे शिव सुख एक॥सुण॥
बीजूं लक्षण ते अंगी करे, सार संवेग सु टेक सुण॥श्रो०
नारक चारक सम भव ऊभग्यो, तारक जाणीने धर्म॥

लक्षणं। जे बरूं (समकित) गुण ओलखाय छे तेने लक्षण कहीए. ते श्री जिनेश्वर भगवाने सिद्धान्तने विषे समकितनां पांच लक्षण कह्यां छे तेमां धुर एटले पहेलुं उपशम के० क्रोधना त्याग रुप हितकारी लक्षण छे. जेथी अपराध करनार पुरुष उपर मनथी पण तेनुं भाडुं थाओ एवुं वीचारीए नहीं, पण समता राखी मध्यस्थभावे वरतीए. हे! सुगुण पुरुषो आ उपर बताव्या मुजब श्री जिनेश्वर भगवानना वचन वीचारीए अने श्री जिनेश्वर भगवाननी आज्ञा प्रमाणे वरतीए. ४१

बीजुं संवेग नामे लक्षण जेथी देवनुं अने मनुष्यनुं सुख ते दुःखरूप जाणे केमके ते पुद्गलिक छे तेथी असार ने क्षणभंगुर छे पण मोक्षनुं सुख तो अव्याबाध, अक्षयस्थित अविनाशी अनंत छे तेनेज एकाग्र मने इछे ते बीजुं उत्तम संवेग कहेतां मोक्षनो अभिलाष एटले ते सुख मेलववानी एकाग्र वांछा राखे. ४२

त्रीजुं निर्वेद नामे लक्षण कहे छे. राग, द्वेष, क्रोध, मान,

चाहे निकल्तुं निर्वेद ते, त्रीजुं लक्षण मर्म ॥ सु० ॥
॥ श्री जिन० ॥ ४३ ॥

द्रव्यथकी दुःखियानी जे दया, धर्महीणानीरे नावि॥
चोथुं लक्षण अनुकंपा कह्यो, निज शक्ते मन लावि ॥
॥ सु० ॥ श्री ॥ जिन० ॥ ४४ ॥

माया, लोन्न, मोहादि परविन्नावजनित, जन्म, जरा, मरण, रोग, शोक, वियोग, बंधन, छेदन, न्नेदन, ताडन तरजनादि मोहविकलता न्नवभ्रमणे करी गहन संसार दुःखथी नरकरुप बंधीखानानी पेठे त्रास पामीने अने धर्म तेमांथी तारनार छे एम जाणीने ते (धर्म) वडे न्नवभ्रमणथी छुटवाने इच्छे ते त्रीजा निर्वेद नामे लक्षणनो मर्म जाणवो. ४३

चोथुं लक्षण अनुकंपा नामे छे. ते अनुकंपा कहेतां दया; ते बे प्रकारनी छे. १ द्रव्यथी, २ न्नावथी. १. द्रव्यथी अनुकंपा ते दुःखीया, दीन, हीन, रोगी, शोकवान्, ग्लान जे प्राणीनो दया लावी तेमनो सार संन्नाल राखो तेनुं दुःख टालवुं ते. २ न्नाव दया ते, अहो ! आ धर्म रहित प्राणी, धर्म नहीं साधवाथी गत्यंतरे दुःखी थशे तथा नरकादीकनां दुःख पामशे; जो धर्म करे तो सुखीआ थाय. एवी रीते न्नावदया चिंतवे तथा धर्मथी पतीत प्राणीने धर्मने विषे स्थिर करे ते न्नाव दया. ए रीते यथाशक्तिए बंने प्रकारनी अनुकंपा करवामां उद्यम करे ए चोथुं अनुकंपानामे लक्षण जाणवुं.

जे जिन भाख्युं ते नहि अन्यथा, एहवो जे दृढ रंग ॥
ते आस्तकता लक्षण पांचमुं, करे कुमतिनो ए भंग ॥
॥ सु० ॥ श्री जिन० ॥ ४५ ॥

॥ ढाल ॥

॥ जिन जिन प्रतिवंदन दिसे ॥ ए देशी ॥
पर तीर्थी परना सुर तेणे, चैत्य ग्रह्या वलि जेह ॥
वंदन प्रमुख तिहां नवि करवुं, ते जयणा षट भेयरे,
भविका समकित यतना कीजे ॥ ए आंकणी ॥४६॥

पांचमुं आस्तिकता नामे लक्षण छे-वितरागदेवे जे वचन भाष्युं छे ते जुठुं नथी पण सत्य छे एमां कइ संदेह नहीं.
यदुक्तं-सव्वाइं जिणेसर भासियाईं॥वयणाइनऽन्नहाहुंति॥
इयबुद्धिज समणे। सम्मत्तं निश्चलं तस्स ॥१॥
अर्थः—जिनेश्वर भगवाने भाषेलां सर्व वचन अन्यथा (खोटां) ना होय, एवी बुद्धि जेना मनने विषे छे तेनुं निश्चल समकित जाणवुं. आवी दृढ आस्ता जेने छे ते आस्तिकता नामे पांचमुं लक्षण कुमति के० मागी मतिनो नाश करे. ४५

हवे छ जयणानुं स्वरूप कहे छे—परतीर्थी कहेतां अन्यलिंगो जे परिव्राजक तापस, ब्राह्मण वगेरेने गुरु बुद्धिए न मानवा तथा बीजा

वंदन ते करजोडन कहियें, नमन ते शीश नमाडे ॥
दान इष्ट अन्नादिक देवुं, गौरव भगति देखाडे रे भ०॥४७॥
अनुप्रदान ते तेहने कहीये, वार वार जे दान ॥
दोष कुपात्रें पात्र मतियें, नहि अनुकंपा मान रे भ०॥४८॥
अण बोलावे जेह भाखवुं, ते कहिये आलाप ॥
वार वार आलाप जे करवो, ते कहियें संलाप रे भ०॥४९॥

ना देव जे हरिहरादिक, तेमने देवबुद्धिए मानवा, तथा तेमणे जिन प्रतिमा ग्रहण करी होय, नाम फेरव्यां होय त्यां वंदन नमस्कार न करवो, ते समकितनी यतना कहेवाय छे तेना छ भेद छे. ४६

पहेली जयणा वंदन नामनी छे. वंदन एटले बे हाथ जोडी नमवुं. बीजी जयणा नमन एटले मस्तक नमाववुं ते. त्रीजी जयणा उपर कहेला परतीर्थी अने परना देवने इष्ट दान आपे अने म्होटी भक्ति बतावे ते. हे भव्य प्राणीउ ए रीते समकितनी यतना करवो. ४७

चोथी जयणा अनुप्रदान ते (तापसादिकने) वारंवार दान आपवुं एम कुपात्रने विषे पात्रनी बुद्धिए आपवुं ए दोष छे, पण जीवदयानी खातर आपवुं तेनुं कंइ प्रमाण नथी, अर्थात् अनुकंपाए दान आपवानो निषेध नथी. ४८

पांचमी जयणा आलाप नामे छे. ते वगर बोलावे बोलवुं, अने संलाप ते वारंवार आलाप करवो ते छठो जयणा छे.४९

ए जयणाथी समकित दीपे, वलि दीपे व्यवहार ॥
एमां पण कारणथी जयणा, तेह अनेक प्रकाररे ज॰५०

॥ ढाल ॥

॥ ललनानी देशी ॥

शुद्ध धर्मथी नवि चले, अति दृढ गुण आधार ललना॥
तो पण जे नवि तेहवा, तेहने एह आगार ललना॥५१॥

वंदन १, नमन २, गौरवभक्ति ३, अनुप्रदान ४, आलाप ५ अने संलाप ६. ए छ जयणाथी समकित गुण तथा वली शुभ व्यवहार दीपे छे. तेमां पण जेवुं कार्य तेवी जयणा पालवी. तेना अनेक प्रकार छे, ते अहिंयां लखी शकाय तेम नथी, ते ग्रंथांतरथी जाणी लेवा. ५०

हवे समकितना छ आगार कहे छे. जे दृढ समकितधारी छे ते (आणंद कामदेव जेवा श्रावक) शुद्ध पवित्र निर्मल दूषण रहित एवा धर्मथी चले नहि, मेरु पर्वतनी पेठे अडगपणे रहे तेमने आ नीचे बतावेला छ आगार राखवानी जरुर पडती नथी, पण संप्रतिकाले संघयणना शिथिलपणाथी जे उपर कह्या एवा न होय तेमने आ छ आगार राखवा कह्या छे. तद्यथा--रायाभिउ गेणं १, गणाभिउगेणं २, बलाभिउगेणं ३, देवाभिउगेणं ४, महत्तरागुरु निग्गहेणं ५. वित्तिकंतारेणं ६. ए छ आगार कह्या

बोल्युं तेहवुं पालियें, दंती दंत सम बोल ललना ॥
सज्जनने दुर्जन तणा, कच्छप कोटिने तोल ललना बो०५१
राजा नगरादिक धणी, तस शासन अभियोग ललना ॥
तेहथी कार्तिकनी परे, नहि मिथ्यात्व संयोग ललना बो०
मेलो जननो गण कह्यो, बल चोरादिक जाण ललना ॥

छे. जेवुं मुखे बोलीए तेवुं पालीए. सज्जन पुरुषनो बोल हाथीना दंतूसल जेवो छे, जे बहार नीकल्यां ते कदी अंदर पेसतां नथी, तेम सज्जन पुरुषनो बोल मुखमांथी नीकल्यो ते कदी फरतो नथी. अर्थात् पोते बोले छे तेवुंज पाले छे. अने दुर्जन माणसनो बोल काचवानी डोक जेवो छे, जे घडी पलकमां बहार नीकले छे अने अंदर पेसी जायछे. ५१-५२

प्रथम रायाभियोग नामे आगार छे-नगरादिकनो जे स्वामी ते राजा कहेवाय. तेनी आज्ञाथी ते कहे तेम करवुं पडे, तेमां कार्तिक शेठनी पेठे मिथ्यात्व लागतुं नथी. ते कार्तिक शेठनो संबंध कहे छेः-पृथ्वीपूरभूषण नगरने विषे प्रजापाल नामे राजा राज्य करे छे त्यां मासोपवासी गैरिक नामे तापस आव्यो. तेने राजानी आज्ञानुसारे शेठे जमाड्यो. विशेष कथा कल्पसूत्रथी जाणी लेवी. ५३

बीजो गणाभियोग नामे आगार छे-गण एटले माणसोनो समुदाय तेनी जबराइथी जे करवुं पडे तेथी मिथ्यात्व लागे नहि.

खेत्रपालादिक देवता, तातादिक गुरुगण ललना बो०५४
वृत्ति दुर्लन्न आजोविका, ते न्नोषण कंतार ल० ना० ॥
ते हेते दूषण नहो, करतां अन्य आचार ललना॥बो०५५॥

त्रीजो बलान्नियोग नामे आगार कहे छे–बल एटले सैन्य. पोताना राजानुं सैन्य ते स्वचक्र अने बीजा कोइ राजानुं सैन्य ते परचक्र; तेमना जोरथी तथा चोर विगेरेना जुलमथी जे कांइ करवुं पडे तेमां मिथ्यात्व लागे नहि.

चोथो देवान्नियोग आगार कहे छे–क्षेत्रपाल देव, गोमो, आसपाल, विनायक, ग्रहदेवता, विगेरेना जूलमथी जे करवुं पडे, तेमां मिथ्यात्व लागे नहि.

पांचमो गुरुनिग्रह आगार कहे छे–गुरु एटले माता पिता विगेरे वडेरा ते गुरु स्थानके कहेवाय. तेमना कहेवाथी करवुं पडे अथवा तेमनो पराजव थये तेमने छोडववा जे करवुं पडे तेथी मिथ्यात्व लागे नहि. ५४

न्निषण कांतार वृत्तिनो छठो आगार कहे छे–भयंकर वनने विषे जइ पडवाथी तथा मरकी विगेरे न्नयंकर रोगचालो थवाथी तथा दुकाल विगेरे पडवाथी आजोविका दुर्लन्न थइ पडे ते वखते अन्य रीते आचार करतां मिथ्यात्व लागे नहि. उपर दर्शावेला छ आगारने विषे विपरीतपणे आचरण करतां समकितने दूषण न लागे. ५५

॥ ढाल ॥ राग मल्हार ॥

भाविजे रे समकित जेहथी रूअडुं,
ते भावना रे भावो मन करी परवडुं ॥
जो समकित रे ताजुं साजुं मूल रे,
तो व्रत तरु रे दीये शिवपद अनुकूल रे ॥५६॥

॥ त्रुटक ॥

अनुकुल मूल रसाल समकित, तेह विण मति अंध रे ॥
जे करे किरिया गर्व भरिया, तेह जूठो धंध रे ॥
ए प्रथम भावना गुणो रूअडो, सुणो बीजी भावना ॥
बारणुं समकित धर्मपुरनुं, एहवी ते पावना ॥ ५७ ॥

हवे समकितनी षड्विध भावना कहे छे—जेथी उत्तम समकित भाविये तेने भावना कहे छे. ते भावना मन निर्मल करीने भावे. जो समकितरुप मूल ताजुं एटले नवुं अने अखंडित होय तो व्रतरुपी झाड अनुकुलपणे मोक्षरुपी फल आपे. ५६

श्रेष्ठ अने रसवाला एवा समकितरुप मूल विना जे मूर्ख प्राणी गर्वथी भरेला क्रिया करे छे तेमनो उद्यम निष्फल छे अर्थात् मोक्ष प्राप्तिने अर्थे ते थतो नथी. ए प्रथम भावना उत्तरकाले पण श्रेष्ठ जाणवी.

हवे बीजी भावना कहे छे ते सांभलो—समकित ते धर्मरुप नगरनो दरवाजो छे एटले जेम दरवाजामां पेशीए तो नगरमां

॥ ढाल ॥

त्रीजी भावना रे समकित पीठ जो दृढ सही,
तो मोटो रे धर्म प्रासाद डगे नही ॥
पाइये खोटे रे मोटो मंडाण न शोभीये,
तेह कारण रे समकितशुं चित्त थोभीयें ॥५७॥

॥ त्रुटक ॥

थोभीयें चित्त नित एम भावी, चोथी भावना भावियें॥
समकित निधान समस्त गुणनुं, एहवुं मन लावियें॥
तेह विण छूटा रत्नसरिखा, मूल उत्तर गुण सवे ॥
किम रहे ताके जेह हरवा, चोर जोर भवे भवे ॥५८॥

जवाय तेम समकित प्राप्तिथी धर्मपुरीमां जवाय. ५७

हवे त्रीजी भावना--ए समकित पीठ समान छे. जो समकित रुप पीठ एटले पाइओ दृढ होय तो धर्मरुप मेहेल डगे नहि. कह्युं छे के खोटे पाये मोटुं मंडाण शोभतुं नथी ते माटे समकितमां निश्चल रहेवुं जोइए. ५८

ए रीते त्रीजी भावना भावी चीत्तने स्थिर राखी चोथी भावना भाववी, तेमां मनमां एवुं विचारवुं के सर्व मूल तथा उत्तर गुणनो भंडार समकित छे ए समकित रुप भंडार न होय, तो सर्वे मूल अने उत्तर गुण छुटां रत्ननी पेठे शी रीते रही शके;

॥ढाल॥ जावो पंचमो रे जावना शम दम साररे,
पृथवो परे रे समकित तसु आधार रे ॥
छठो जावना रे जाजन समकित जो मले,
श्रुत शीलनो रे तो रस तेहमां नवि ढले ॥६०॥

॥ त्रुटक ॥

नवि ढले समकित जावना रस, अमिय सम संवर तणो॥
षट जावना ए कही एहमां, करो आदर अति घणो ॥
इम जावतां परमार्थ जलनिधि, होय नित ऊकझोल ए
घन पवन पुण्य प्रमाण प्रगटे, चिदानंद कल्लोल ए ॥६१॥

केमके तेने चोरो लेवाने माटे रागद्वेषादि चोरो जवोजव ताको रहेला होय छे. ५ए

हवे पांचमो उत्तम एवी शम दम नामे जावना जावो. सर्व वस्तुने सहन करनार अने सर्वने आधारभूत पृथवीनो पेठे समकित ए तेने आधारभूत छे.

छठी जावना समकितरूप जाजन एटले वासण जो मले तो श्रुत सिद्धांत तथा, शीलनो रस तेमांथी ढलो जाय नहि, एटले आगमनी शैली तथा शीलने समकित धारण करी शके छे. ६०

समकित जावनो अने संवरनो अमृत समान रस ढले नहीं, ए उपर दर्शावेलो छ जावनाउ कही; एमां अतिशय आदर

॥ ढाल ॥ जे मुनि वेष सके नवी छंडी ॥ ए देशी ॥
ठरे जिहां समकित ते थानक, तेहना षट विध कहियें रे॥
तिहां पहिलुं थानक छे चेतन, लक्षण आतम लहियें रे॥
खीर नीर परें पुद्गल मिश्रित, पण एहथी छे अलगो रे॥
अनुभव हंस चंच जो लागे, तो नवि दीसे वलगो रे ६२

करवो जोइए. एटले ते भावनाओ घणीवार भाववी जोइए. ए छ भावनाओनां टुंकां नाम नीचे मुजबः—

समकित मूल भावना १, समकित द्वार भावना २, समकित पीठ भावना ३, समकित निधान भावना ४, समकित शमदम भावना ५, अने समकित भाजन भावना ६, ए रीते छ भावना भाववी. एम छ भावना भावतां उत्कृष्ट अर्थरूपी समुद्र हमेशां झकझोल रहे. जेम पवनथी मेघ विलय थाय अने समुद्रना कल्लोल उत्पन्न थाय तेम कर्मबंध विलय पामे अने चिदानंद जे आत्म ज्ञान तेना कल्लोल एटले ज्ञान तरंग उत्पन्न थाय. ६१

समकितनां छ स्थानक कहे छे—जे ठेकाणे समकित ठरे एटले स्थिर रहे तेने स्थानक कहीए. तेना छ प्रकार छे. तेमां पहेलुं चेतन स्थानक छे ते आत्मानुं लक्षण छे, एटले आत्मा चेतना लक्षणवंत छे. आत्मा पुद्गलनी साथे दूध अने तेमां नाखेला पाणीनी पेठे मिश्रित थयो छे, तेम छतां पण ते एथी जूदो छे.

बीजुं थानक नित्य आतमा, जे अनुभूत संभारे रे ॥
बालकने स्तन पान वासना, पूरव भव अनुसारे रे ॥
देव मनुज नरकादिक तेहना, छे अनित्य पर्याय रे ॥
द्रव्य थकी अविचलित अखंडित, निजगुण आतम
राया रे ॥ ६३ ॥

जो अनुभवरूपी हंसनो चांच लागे तो ते आत्मारूपो दूध पुद्गलरूपी पाणीनी साथे वलगी न रहे. अर्थात् जेम हंस दूध पीने तेमां रहेलुं पाणी जुदुं करे छे तेम अनुभव ज्ञानथी आत्मा पुद्गलथी जूदो दीसे छे. ६२

बीजुं स्थानक आत्मा नित्य छे. ते आत्मा पहेलां अनुभवेली वस्तुने याद करे छे, ते एवी रीते के जेम कोई बालक जन्म्युं के, ते पोतानो मातानुं स्तनपान करे छे एटले धावे छे, ते एने कोणे शीखव्युं. ए वासना तेने पूर्वभवना अनुसारे प्राप्त थई. आत्मा नित्य छे अने संसार परिभ्रमणमां ते आत्माना पर्याय जेवा के देव, मनुष्य, तिर्यंच, नारकी ए अनित्य छे. ते देवादिकनुं विशेष विवरण नीचे लखीए छीएः—

देवताना मुख्य भेद—भुवनपति, व्यंतर, ज्योतिषि अने वैमानिक.

मनुष्य—५ भरत, ५ ऐरवत, ५ महाविदेह; ए पंदर कर्मभूमि. ५ हेमवंत, ५ हरिवर्ष, ५ रम्यक, ५ ऐरण्यवत्त, ५ देवकुरु,

त्रीजुं थानक चेतन कर्त्ता, कर्म तणो छे योग रे ॥
कुंन्नकार जिम कुंन्नतणो जे, दंडादिक संयोगें रे ॥
निश्चयथी निज गुणनो कर्त्ता, अनुपचरित व्यवहारे रे॥
ड्व्य कर्मनो नगरादिकनो, ते नपचार प्रकारें रे ॥६४॥

---

५ उत्तरकुरु, ए त्रीस अकर्म भूमि. अने छप्पन अंतर्द्विप ए रीते १०१ मनुष्यनां क्षेत्र छे.

नरक सात छे तेनां नाम–रत्नप्रन्ना, शर्करापन्ना, वालुकापन्ना, पंकपन्ना, धुम्रपन्ना, तमपन्ना अने तमतमा प्रन्ना.

तिर्यंचना मुख्य न्नेद पांच–जलचर, थलचर, खेचर, उर परि सर्प, भुजपरि सर्प. ए रीते देव, मनुष्य, तिर्यंच अने नरकना न्नेद प्रन्नेद ए आतमाना पर्याय समजवा. ए पर्याय अनित्य छे एटले कोइ मनुष्य मरीने देव थयो, ते वखते ते मनुष्यनो पर्याय बदलीने देवनो थयो. माटे पर्याय अनित्य छे; परंतु ए मनुष्यनो आत्मा ड्व्यथकी बदलातो नथी; तेथी नित्य छे, आत्मराजा पोताना ज्ञान, दर्शन, चारित्र गुणे अविचलीत अने अखंडीत छे. ६३

त्रीजुं स्थानक चेतन कर्ता छे-जेम कुंन्नार दंड चक्रादिकना संयोगवडे घडानो कर्ता छे तेम चेतन एटले आत्मा मन, वचन, कायाना योगवडे ज्ञानावरणियादिक कर्मनो कर्ता छे, जीव निश्चयथी अनुपचरित व्यवहारे पोताना ज्ञान दर्शन चारित्रादिक

चोथुं थानक छे ते भोक्ता, पुण्य पाप फल केरो रे ॥
व्यवहारें निश्चय नय दृष्टें, भुंजे निजगुण नेरो रे ॥
पंचम थानक छे परम पद, अचल अनंत सुख वासो रे ॥
आधि व्याधि तन मननो लहिये, तसु अभावें सुख खासो रे ॥ ६५ ॥
छठ्ठुं थानक मोक्षतणो छे, संयम ज्ञान उपायो रे ॥
जो सहिजें लहिये तो सघले, कारण निःफल थायो रे
कहे ज्ञाननय ज्ञानज साचुं, ते विण जुठी किरिया रे ॥
न लहे रूपुं रूपुं जाणी, सीप भणी जे फिरिया रे ।६६।

गुणोनो कर्ता छे, अने उपचारथी द्रव्य, कर्म, अने नगर शहेर वगेरेनो कर्ता छे. ६४

चोथुं स्थानक जीव भोक्ता छे-जीव व्यवहार नयना मते पुण्य अने पापना फलनो भोगवनार छे, पण निश्चय नयनो दृष्टिए जोतां ते पोताना ज्ञान, दर्शन, चारित्र गुणोनोज नक्की भोक्ता छे.

पांचमुं स्थानक मोक्ष छे—समकितनुं पांचमुं स्थानक परमपद एटले मोक्षपद छे, जे ठेकाणे निश्चल अने अनंत सुखनो वास छे. शरीर अने मनथी व्याधि एटले रोगादिक अने आधि एटले मननी पीडा उत्पन्न थाय छे ते शरीरने मननो अभाव जेने विषे छे एवा मोक्षने विषे सर्वोत्तम सुख छे. ६५

छठ्ठुं स्थानक मोक्षनो उपाय छे—मोक्षनो उपाय संयमनी

कहे किरियानय किरिया विगज, ज्ञान तेह शुं करशे रे॥
जल पेशी कर पद न हलावे, तारू ते किम तरशे रे ॥
दूषण जूषण छे इहां बहुलां, नय एकेकने वादें रे ॥
सिद्धांती ते बेहु नय साधे, ज्ञानवंत अप्रमादें रे ॥६७॥

क्रिया अने ज्ञान ए बे छे ॥यदुक्तं सूत्रे-ज्ञान क्रियाभ्यां मोक्षः॥ ज्ञान अने क्रिया ए बे वमे मोक्ष थाय छे, ते जो प्रयास विना सहेज मलतुं होय तो बीजां बधां कारण निष्फल थाय. कारण विना कार्य बनतुं नथी, माटे ज्ञान अने क्रियारुप कारणोवमे मोक्षरुप कार्य बने छे. ज्ञानवादीउ एवुं कहे छे के ज्ञानज साचुं छे ते विना बधी क्रिया जुठी छे, जेम कोइ अज्ञानी माणसने रुपुं जडे पण तेने रुपानुं ज्ञान न होवाथी, तेने पडतुं मुकी छींपने लेवा जाय. ६६

क्रियानय एम कहे छे के क्रिया कर्या विना एकलुं ज्ञान शुं करी शके? पाणीमां पेशीने तरवानुं ज्ञान छतां पण जो तारो हाथ पगने हलावे नहि तो ते शी रीते तरी शके? माटे ज्ञान अने क्रिया बेथीज कार्य सिद्धि थाय छे. एकेक नयने वादे गुण दोष घणा छे; पण ज्ञानवंत एवा सिद्धांतना जाण स्यादवादमति ते ज्ञाननय अने क्रियानय बन्नेने प्रमाद रहित पणे साधे. केमके एकलाज ज्ञानथी तेमज एकलीज क्रियाथी कंइ काम बनतुं नथी.

इणिपरे सडसठ बोल विचारी, जे समकित आराहे रे॥
राग द्वेष टाली मन वाली, ते समसुख अवगाहे रे ॥

तद्यथा--हयं नाणं कियाहिणं, हयाअन्नाणउ किया ॥
पिरकखंतो पंगुलो दड्ढो, धावमाणोअ अंधओ॥१॥

शब्दार्थः--क्रियाए रहित एवुं ज्ञान ते नाश पामेछे, अने अज्ञानथकी क्रिया नाश पामेछे. जेम देखतो एवो पांगलो माणस अग्निथी बल्यो गयो अने दोडतो एवो आंधलो माणस ते पण अग्निथी दाझयो.

भावार्थः—ज्ञान होय पण क्रिया न करे ते अने क्रिया करतो होय, पण अज्ञानी होय, ते बंनेथी कार्यसिद्धि थती नथी. जेम कोइ एक वनमां दावानल लाग्यो, त्यां एक आंधलो हतो अने एक पांगलो माणस हतो. आंधला माणसने खबर पडवाथी दोडम-दोड करवाथी दाझवा लाग्यो, अने पांगलो माणस जो के देखतो हवो तो पण तेनाथी बचवाने रस्ते जवातुं नहोतुं, तेथी ते दाझवा लाग्यो. पछी ते पांगला माणसे आंधला माणसने नजीक बोलावी तेने कह्युं के तुं मने खांधे बेसाड, हुं तने रस्तो बतावुं; ते रस्ते चालीश तो आपणे बन्ने बचीशुं. ते तेणे मान्युं, अने तेम करवाथी बन्ने बच्या. आ उपरथी एवुं सिद्ध थयुं के देखतो पांगलो माणस ते ज्ञानवान समजवो अने आंधलो माणस ते क्रियावान छे. ते बन्ने मल्या त्यारे दावानलमांथी बचीने इच्छित जगाए गया. ६७

ए प्रमाणे समकितना सडसठ बोल विचारी जे समकितने

जेहनुं मन समकितमां निश्चल, कोइ नही तस तोलें रे॥
श्रीनय विजय विबुध पय सेवक, वाचक जस इम
बोले रे ॥ ६८ ॥

॥इतिश्री सम्यक्त्वना सम्सठ बोलनी सझाय संपूर्ण॥

समकितना ६७ बोलनी टुंक नोंध.

चार सद्दहणा—१ परमार्थ संस्तवः २ परमार्थ ज्ञातृसेवनं. ३ व्यापन्नदर्शन वर्जनं. ४ कुदर्शन वर्जनं.

त्रण लिंग—१ सुश्रूषा. २ धर्मराग. ३ वैयावृत्य.

दशनो विनय—१ अरिहंतनो. २ सिद्धनो. ३ जिनचैत्यनो. ४ श्रुतनो. ५ यति धर्मनो. ६ साधुवर्गनो. ७ आचार्यनो. ८ उपाध्यायनो. ९ प्रवचननो. १० सम्यग्दर्शननो.

आराधे कहेतां सईहे, अने रागद्वेषनो त्याग करीने मनने ज्ञानरुप अंकुशवमे वाली वश करे, ते अनंत एवा समतारुपी सुखनो अनुभव करे. जेनुं मन समकितमां दृढ छे तेनी बराबर कोई नथी. एवुं पंमित श्री श्री श्री नयविजयजी महाराजना चरणकमलनो उपासक उपाध्याय श्री जसविजयजी कहे छे. ६८

॥ इति श्री समकितना सम्सठ बोलनी सझाय ॥
॥ संपूर्ण. ॥

त्रण शुद्धि—१ जिन. २ जिनमत. ३ जिनमत स्थित साधु ए त्रण संसारमां सार जाणवा ते.

पांच दूषण—१ शंका. २ कांक्षा. ३ विचिकित्सा. ४ अन्यतीर्थिक प्रशंसा. ५ अन्यतीर्थिक परिचय.

आठ प्रभावक—१ प्रवचनी २ धर्मकथी. ३ वादी. ४ नैमित्तिक ५ तपस्वी. ६ विद्यावान. ७ सिद्धिसंपन्न. ८ कवित्व.

पांचभूषण—१ जिनशासने कौशल्यं. २ जिनशासन प्रभावना. ३ तीर्थसेवा. ४ स्थैर्य. ५ भक्ति.

पांच लक्षण-१ उपशम. २ संवेग. ३ निर्वेद. ४ अनुकंपा. ५ आस्तिक्य.

छ जतना—१ परतीर्थिकादिवंदन. २ नमस्करणं. ३ आलापनं. ४ संलपनं. ५ अशनादिदानं. ६ गंध पुष्पादि प्रेषणं.

छ आगार-१ राजाभियोग. २ गणाभियोग. ३ बलाभियोग. ४ सुराभियोग. ५ कांतारवृत्ति. ६ गुरुनिग्रह.

छ भावना:—(समकितने) १ धर्मनुंमूल. २ धर्म नगरनुं द्वार. ३ धर्म मंदीरनोपायो. ४ धर्मनो आधार. ५ धर्मनुं भाजन. ६ धर्मनो निधि (माने.)

छ स्थान:—१ जीवछे. २ जीव नित्यछे. ३ जीव कर्मनो कर्त्ता छे. ४ जीव कर्मनो भोक्ताछे. ५ जीवने मोक्षछे. ६ जीवने मोक्षनो उपायछे. शुं उपायछे. सम्यगदर्शन. ज्ञान चारित्र.

जाहेर खबर.

सर्वे जैन बंधुओने खबर आपवामां आवे छे के श्री आत्म जैन धर्म प्रवर्तक सभा तरफथी प्रगट थयेलां नीचेनां पुस्तको नीचे लखेले ठेकाणेथी रोकडथी मळी शकशे परदेशवाळाने टपाल खर्च जूदुं पडशे.

जीवविचार (गथाा मूल सळंग थी लाइन पैका टाइपथी) गाथाओना छूटा शब्दोना अर्थ, गाथा मूळ, शब्दार्थ, विस्तारार्थ तथा तेना छूटा बोल अने सवाल. किमत रु. ०—४—६.

नवतत्व (गाथा मुळ सळंग थी लाइन पैका टाइपथी) गाथाओना छूटा शब्दोना अर्थ, गाथा मुळ, शब्दार्थ, विस्तारार्थ तथा तेना छूटा बोल. किंमत रु. ०—८—०

पंच प्रतिक्रमण सूत्रार्थ मोटी किंमत रु. २—८—०

चोवीशी वीशी संग्रह मोटी. किंमत रु ३—०—०

कर्म ग्रंथ मूळ मोटा टाइपवाळा. किंमत रु. ०—६—०

वार्त्ता संग्रह भाग ४ किंमत रु. ०—४—०

जीवविचार, नवतत्व, दंडक तथा लघुं संघयणी (गाथा मुळ थी लाइन पैका टाइपथी.) किंमत रु. ०—३—०

स्तय संग्रह. किंमत रु. ०—१२—०

शा. हीराचंद ककलभाइ मेनेजर.
जैन पाठशाला—फतासानी पोळ.

शा. बालाभाइ ककलभाइ.
मांडवीनी पोळमां नागजीभुदरनी पोळ—अमदावाद.